

Motion till riksdagen 2016/17:3665

av **Nooshi Dadgostar m.fl. (V)**

med anledning av prop. 2016/17:159 Avlägsnande – en ny form av särskild handräckning

1 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tillsätta en utredning med syfte att finna heltäckande åtgärder för att hantera boendesituationen för utsatta EU-medborgare och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag om att ett avlägsnande ska göras beroende av erbjudande om alternativt boende och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att svaranden alltid bör få tillfälle att yttra sig vid verkställighet av ett avlägsnande och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska återkomma med förslag som stärker rättssäkerheten för svarande vid interimistiska beslut, särskilt när det gäller rätten att invända och möjligheten att därmed ansöka om inhibition, och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska återkomma med förslag om att verkställigheten inhiberas automatiskt vid överklagan av beslutet och tillkännager detta för regeringen.

2 Inledning

Regeringen föreslår genom proposition 2016/17:159 Avlägsnande – en ny form av särskild handräckning ett nytt förfarande som ska tillämpas vid ett otillåtet besittningstagande när den sökande vill att den svarande ska flytta från hans eller hennes mark, byggnad eller liknande. Syftet med förslaget är att göra det enklare för bl.a. markägare att återfå besittning av sin mark, samtidigt som de som uppehåller sig på platsen ska tillförsäkras en rättssäker process. Det nya förfarandet ska kallas för avlägsnande.

Regeringens förslag motiveras utifrån behovet av att underlätta för markägare att avhysa utsatta EU-medborgare som har bosatt sig på deras mark. De förhållanden som utsatta EU-medborgare lever under är i många fall inte värdiga ett välfärdsland som Sverige. Lagstiftningen kommer naturligtvis även att beröra svenska medborgare som saknar boende. Vänsterpartiet noterar att propositionen saknar lösningar på den växande hemlösheten och i stället endast fokuserar på symtomen. Det löser inte huvudfrågan. De som bosätter sig på dessa platser gör det för att det saknas alternativ. Vänsterpartiet instämmer i att rätten till egendom ska försvaras och att undermåliga boendeplatser utgör problem, men vi ser det i första hand som ett problem för de som bor där och att lösningen framför allt handlar om att säkerställa fungerande boendialternativ. Lagförslaget innebär vissa förbättringar men löser inte det övergripande problemet. Åtgärder för att förbättra utsatta EU-medborgares ofta svåra sociala situation saknas i regeringens politik på området, och rättssäkerheten i förslaget brister på flera sätt. Vänsterpartiet kommer mot denna bakgrund inte att yrka avslag på propositionen, utan lämnar förslag på andra åtgärder för att förbättra situationen för den berörda gruppen och stärka rättssäkerheten vid avlägsnanden.

3 Regeringens arbete med utsatta EU-medborgare

I propositionen beskriver regeringen sitt arbete med utsatta EU-medborgare, bl.a. med meningen ”Regeringen bedriver ett långsiktigt arbete på flera områden för att förbättra situationen för utsatta EU-medborgare i både Sverige och ursprungsländerna”. Till stor del handlar regeringens insatser om tillsättandet av den nationella samordnaren för utsatta EU-medborgare som tillfälligt vistas i Sverige. Samordnarens uppdrag resulterade i utredningen Framtid sökes. Utredningen och samordnarens arbete har fått kritik från olika håll och på flera punkter. En del handlar om de juridiska tolkningarna som samordnaren gör av rättsläget. Andra ifrågasätter utredningens problemformulering och utgångspunkt.

Det enda skarpa förslag som lämnades från samordnaren var att Länsstyrelsen i Stockholms län skulle få ett övergripande uppdrag att samla de regionala lägesbilderna till en nationell. Att följa den rekommendationen är också det enda sätt på vilket regeringen agerat utifrån utredningen. Utredarens övriga ställningstaganden om att lagen skulle tolkas som att utsatta EU-medborgare varken har rätt till sjukvård eller skolgång, eller att bosätta sig på allmän plats, och att de inte heller bör erbjudas skolgång eller sjukvård har regeringen låtit passera okommenterat. Regeringens ovilja att hantera dessa frågor riskerar att leda till att kommuner och landsting, i brist på annan vägledning, lutar sig mot en utredning som enligt flera bedömare vilar på felaktiga juridiska tolkningar.

Civil Rights Defenders (CRD) menar utifrån sin rapport Utsatta unionsmedborgare i Sverige där de granskat rättsläget att samordnarens utredning missat människorättsperspektivet samt att denne tolkar EU:s rörlighetsdirektiv på fel sätt. CRD hänvisar framför allt till FN:s konvention om medborgerliga och politiska rättigheter (MOP-konventionen), FN:s konvention om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter (ESK-konventionen) och FN:s barnkonvention. Enligt ESK är Sverige skyldigt att erbjuda vård (till rimlig kostnad) och kostnadsfri och tillgänglig skolgång samt att ge människor rätt till bostad och rätt att inte utsättas för godtyckliga

avhysningar. MOP slår fast rätten till rättvis behandling och frihet från godtyckliga eller olagliga gripanden osv. Även Rädda Barnen och Barnombudsmannen står bakom kritiken mot utredningens tolkning av barnkonventionen. När det gäller rörlighetsdirektivet hänvisar samordnaren till en dom i EU-domstolen som säger att rättigheterna inte följer med individen i dessa fall, men enligt CRD är domen baserad på tysk lagstiftning och går därför inte att applicera på Sverige där lagstiftningen ser annorlunda ut i detta avseende.

Utgångspunkten i utredningen är att de utsatta unionsmedborgarnas närvaro i Sverige är problemet. Vänsterpartiet menar att problemet är utsattheten i sig. Medialt har regeringen mest ägnat sig åt signalpolitik när det gäller utsatta EU-medborgare, och i denna proposition bryter man ut en fråga utan att på allvar ta tag i problemen med hemlöshet, utsatthet och bristen på alternativa boendeplatser. Vänsterpartiet menar att regeringen måste ta denna fråga på ett större allvar och söka mer omfattande och heltäckande lösningar som sätter de utsatta EU-medborgarnas situation i centrum och som fokuserar på att motarbeta utsattheten. Regeringen bör tillsätta en utredning med syfte att finna heltäckande åtgärder för att hantera boendesituationen för utsatta EU-medborgare. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

4 Rätten till boende

I propositionen anför regeringen att skyddet för egendom är reglerat i grundlagen, i regeringsformen. I regeringsformen uttrycks också att det allmänna ska trygga rätten till bl.a. bostad. Vänsterpartiet anser att staten behöver ta ett större ansvar för att säkerställa rätten till bostad, bl.a. genom att bidra med finansiering för bostäder. Kommunerna har i dag bostadsförsörjningsansvaret. Det är därför också rimligt att de ansvarar för att hemlösheten byggs bort och för att personer som råkat ut för hemlöshet får adekvat hjälp. För att garantera att de som avlägsnas från boendeplatser genom den föreslagna lagändringen menar Vänsterpartiet, precis som Stadsmissionerna och Svenska kyrkan, att ett avlägsnande måste göras beroende av erbjudanden om alternativa boenden. Regeringen bör återkomma med förslag om att ett avlägsnande ska göras beroende av erbjudande om alternativt boende. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

5 Ökad rättssäkerhet

Det finns flera brister avseende rättssäkerheten i regeringens förslag. Vissa delar riskerar att leda till att det i avvägningar mellan sökandes och svarandes intressen alltid kommer att väga över till sökandes fördel. Rättssystemet behöver därför särskilt trygga svarandes rättigheter i den här processen. Den bristande balansen i förslaget är ett problem i sig, men det blir ännu allvarligare med tanke på den redan mycket ojämna maktbalansen mellan dessa grupper och den ofta svåra sociala situation som de svarande befinner sig i.

En skillnad mellan avhysningar och de avlägsnanden som möjliggörs med denna lagändring är att svaranden inte behöver beredas tillfälle att yttra sig vid verkställighet av avlägsnanden. Vänsterpartiet menar att denna centrala rättsprincip, att som svarande

beredas tillfälle att yttra sig, måste värnas, en princip som är av extra vikt vid en åtgärd som har en så pass omfattande betydelse för den enskilde. Svaranden bör alltid beredas tillfälle att yttra sig vid verkställighet av avlägsnanden. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Vänsterpartiet har förståelse för att det ibland kan behöva fattas interimistiska beslut vid avlägsnanden. Samtidigt handlar det om mycket omfattande ingrepp i den svarandes liv. Därför anser vi att rättssäkerheten inte får äventyras. Flera remissinstanser kritiserar denna del av förslaget, på precis dessa grunder. Framför allt är det bristerna i svarandens rätt att invända i processen före verkställighet och att möjligheten att ansöka om inhibition därmed försvinner som kritiserar. Som bl.a. Diskrimineringsombudsmannen menar, anser också Vänsterpartiet att regeringen i sina avvägningar mellan olika intressen prioriterat de sökande framför de svarande i alltför hög grad. Regeringen ska återkomma med förslag som stärker rättssäkerheten för svarande vid interimistiska beslut, särskilt avseende rätten att invända och möjligheten att därmed ansöka om inhibition. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

En brist med lagförslaget och de nuvarande överklagandereglerna är att ett avlägsnande kan verkställas trots att beslutet att avlägsna de bosatta har överklagats. För att stoppa avlägsnandet måste verkställigheten inhiberas separat. Med tanke på vilka konsekvenser avlägsnande enligt detta lagförslag har för de enskilda som berörs av det och hur utsatt den gruppen är så anser Vänsterpartiet att rättsskyddet behöver stärkas i detta avseende genom att verkställigheten automatiskt inhiberas vid överklagan av beslutet. Regeringen ska återkomma med förslag om att verkställigheten inhiberas automatiskt vid överklagan av beslutet. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Nooshi Dadgostar (V)

Rossana Dinamarca (V)

Maj Karlsson (V)

Linda Snecker (V)

Lotta Johnsson Fornarve (V)

Karin Rågsjö (V)

Mia Sydow Mölleby (V)